

z różnych siedlisk ma duże wartości przyrodnicze, dydaktyczne, krajobrazowe i turystyczno-rekreacyjne i należy jak najszybciej trwale go zabezpieczyć. Autorzy proponują w celu zachowania tych wartości ochronę obiektu w formie rezerwatu częściowego; teren ten należy do Nadleśnictwa Barlinek, gdzie od dawna prowadzona jest racjonalna gospodarka leśna.

Wanda Bacieczko, Sylwia Jurzyk,
Grzegorz Przybylski

PIŚMIENNICTWO

Agapow L., Bacieczko W., Wołejko L., Piekarski R., Adamiak P., Neuman M., Korościński B., Nitka A. 1993. *Dokumentacja naukowo-projektowa uzasadniająca utworzenie Parku Kulturowo-Krajobrazowego „Źródłiskowa Dolina Płoni”*. Maszynopis, Zarząd Parków Krajobrazowych, Gorzów Wielkopolski.

Bacieczko W., Jurzyk S., Przybylski G. 2000. *Flora roślin naczyniowych projektowanego rezerwatu „Grądowa Dolina” w Barlinecko-Gorzowskim Parku Krajobrazowym*. Folia Univ. Agric. Stetin. ser. Agricultura 213 (85): 23–42.

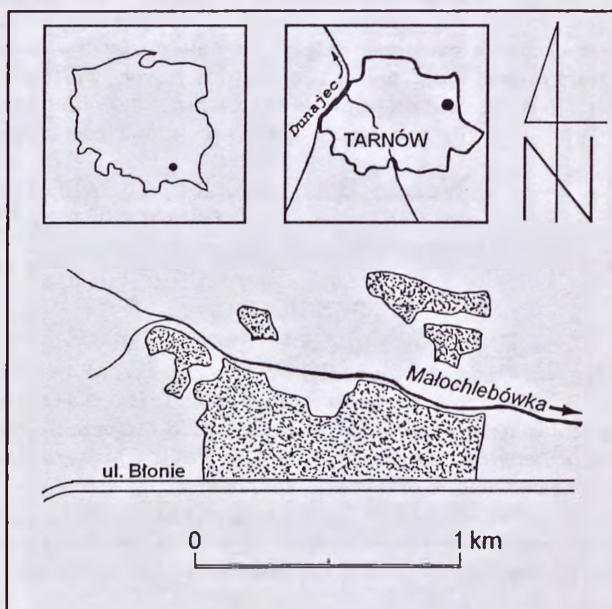
Wołejko L., Bacieczko W., Przybylski G., Wołejko A. 2000. *Walory środowiska przyrodniczego i koncepcja obszarów chronionych gminy Barlinek (Opracowanie studialne w ramach „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Barlinek”)*. Maszynopis, AFIX, Szczecin.

Żukowski W., Jackowiak B. 1995. *Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski*. Prace Zakł. Takson. Roślin UAM 3: 9–96, Poznań.

Walory przyrodnicze uroczyska Lipie w Tarnowie

Środowiska leśno-łąkowe stanowią najcenniejszy element w zróżnicowanym układzie ekologicznym miasta. Świadczyć o tym może chociażby fakt, że grupują one często blisko 80% wszystkich gatunków flory miasta (Jackowiak 1990), stwarzając tym samym doskonałe warunki do bytowania różnorodnej fauny. W ekosystemie miejskim tereny takie stanowią więc enklawy bioróżnorodności (Zimny 1990).

W latach 1995–1999 na obszarze miasta Tarnowa prowadzone były obserwacje florystyczne i faunistyczne, mające na celu zwaloryzowanie terenów przyrodniczo cennych. Jednym z obiektów najbardziej godnych uwagi okazało się uroczysko Lipie, położone w północno-wschodniej części

Ryc. 1. Plan sytuacyjny uroczyska Lipie w Tarnowie. – Situation sketch of the Lipie nature sanctuary in Tarnów

Tarnowa, przy ul. Błonie (ryc. 1). Omawiany teren zajmuje powierzchnię około 60 ha, z czego na las przypada około 35 ha. Dominującym, typowo wykształconym zbiorowiskiem leśnym jest grąd *Tilio-Carpinetum*, ponadto w miejscach podmokłych występują fragmenty łągu olszowo-jesionowego *Circaeo-Alnetum*, a w części zachodniej boru mieszanego *Pino-Quercetum*. Pozostałą część zajmują łąki (najliczniejsze są płaty zespołu świeżej łąki rajgrasowej *Arrhenatheretum medioeuropaeum*, wiąźówki błotnej i bodziszka *Filipendulo-Geranium* oraz łąki trzęślicowej *Molinietum medioeuropaeum*). Przez uroczysko Lipie przepływa potok Małochlebówka. Jego otoczenie stanowią głównie tereny polno-łąkowe, od strony zachodniej do lasu przylegają zabudowania, zaś w odległości około 1 km znajdują się osiedla mieszkaniowe. Niedaleko uroczyska od strony północnej zlokalizowane jest komunalne wysypisko śmieci.

Flora. Na omawianym terenie stwierdzono występowanie ponad 100 gatunków roślin naczyniowych, w tym 13 gatunków chronionych. Z roślin objętych ochroną ścisłą występują tutaj: ciemiężycza zielona *Veratrum lobelianum* (bardzo liczna – ok. 5000 egzemplarzy), wawrzynek wilczczyko *Daphne mezereum* (ok. 50 krzewów), bluszcz pospolity *Hedera*

helix (ok. 10 kwitnących okazów), mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus* (20–30 kwitnących okazów na łąkach przylegających do północnego skraju lasu), kosaciec syberyjski *Iris sibirica* (jedna kępa z kilkunastoma okazami przy potoku Małochlebówka), kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* (dość liczna na łąkach przylegających do potoku) i kukułka krwista *D. incarnata* (pojedyncze okazy na łąkach przy potoku Małochlebówka). Z gatunków objętych ochroną częściową odnotowano: kruszynę pospolitą *Frangula alnus*, kalinę koralową *Viburnum opulus*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, pierwiosnkę wyniosłą *Primula elatior*, marzankę wonną *Galium odoratum* i konwalię majową *Convallaria majalis*. Na uwagę zasługuje występowanie na tym terenie innych ciekawych elementów flory, takich jak: jaskier kaszubski *Ranunculus cassubicus*, wilczomlecz migdałolistny *Euphorbia amygdaloides*, szczyr trwały *Mercurialis perennis*, ostrożeń warzywny *Cirsium oleraceum* i perlówka zwisła *Melica nutans*.

F a u n a. Obserwacje faunistyczne dotyczą przede wszystkim kręgowców. Najliczniej z tej grupy zwierząt reprezentowane są ptaki. Na terenie uroczyska stwierdzono występowanie w cyklu rocznym 77 gatunków, w tym 53 lęgowe i prawdopodobnie lęgowe. Gniazdują tutaj m.in. myszółw *Buteo buteo* (1–2 pary), jastrząb *Accipiter gentilis* (1 para), kobuz *Falco subbuteo* (1 para nieregularnie), pustułka *F. tinnunculus* (1–2 pary), uszatka *Asio otus*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, dzięciołek *D. minor*, sójka *Garrulus glandarius*, wilga *Oriolus oriolus*, gąsiorek *Lanius colurio*, sikora czarnogłowa *Parus montanus*, pelzacz ogrodowy *Certhia brachydactyla*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, gajówka *Sylvia borin*, mucholówka szara *Muscicapa striata*, grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*, przepiórka *Coturnix coturnix* i ortolan *Emberiza hortulana*, a prawdopodobnie także puszczyk *Strix aluco*, dzięcioł zielony *Picus viridis*, dudek *Upupa epops* i srokosz *Lanius excubitor*. W okresie przelotów i zimą obserwowano m.in. białorzzytkę *Oenanthe oenanthe*, drożdżika *Turdus iliacus*, jera *Fringilla montifringilla*, gila *Pyrrhula pyrrhula* i czyża *Carduelis spinus*. Z płazów stwierdzono tutaj ropuchy: szarą *Bufo bufo* i zieloną *B. viridis*, grzebiuszkę ziemną *Pelobates fuscus*, rzekotkę drzewną *Hyla arborea*, żaby: trawną *Rana temporaria*, moczarową *R. arvalis* i wodną *R. esculenta*, zaś spośród gadów jaszczurkę zwinkę *Lacerta agilis*. Z większych dzikich ssaków występują na terenie uroczyska: sarna *Capreolus capreolus*, dzik *Sus scrofa*, lis *Vulpes vulpes* i zając szarak *Lepus europaeus*, natomiast z gatunków chronionych stwierdzono: kreta *Talpa europaea*, ryjówki – aksamitną *Sorex araneus* i malutką *S. minutus*, jeża wschodniego *Erinaceus concolor*, lasicę *Mustela nivalis*, wiewiórkę *Sciurus vulgaris* oraz nietoperze *Chiroptera*. Z chronionych bezkręgowców odnotowano występowanie ślimaka winniczka *Helix pomatia*, a także trzmieli *Bombus* sp., biegaczy *Carabus* sp., pazia królowej *Papilio machaon*, żagnicy zielonej *Aeshna viridis* i tygryzka paskowanego *Argiope bruennichi* (S k ó r k a 1997).

Zagrożenia i propozycje ochronne. Obszar uroczyska Lipie poddany jest wpływowi różnorodnych niekorzystnych oddziaływań. Las jest chętnie i licznie odwiedzany przez mieszkańców pobliskich osiedli. Ludzie nierzadko zrywają rosnące tutaj rośliny (w tym gatunki chronione), deptają runo, palą ogniska i pozostawiają śmieci. Ciągłe trwająca rozbudowa osiedli mieszkaniowych w tej części miasta oraz budowa hipermarketu w bliskim sąsiedztwie zapewne spowodują dalszy wzrost antropopresji. Kolejnym niebezpieczeństwem na tym terenie jest rabunkowa gospodarka leśna, a także niewłaściwe terminy przeprowadzania cięć „pielęgnacyjnych”. Przykładowo w 1998 r. cięcia prowadzone były w kwietniu i maju, co w znacznym stopniu spowodowało zniszczenie roślinności runa, ścięto przy tym również kilka drzew z kwitnącymi okazami bluszczu pospolitego. Prace te z pewnością spowodowały straty wśród ptaków, gdyż duża część gatunków miała już w tym okresie lęgi. W przyszłości pojawi się następne zagrożenie – autostrada, która według planów, przebiegać będzie w pobliżu uroczyska. Spowoduje to zapewne wiele niepożądanych zjawisk, głównie wzrost poziomu hałasu i zanieczyszczeń oraz stworzenie bariery utrudniającej migrację zwierząt, zwłaszcza płazów i ssaków.

Uroczysko Lipie ma wysokie walory przyrodnicze, zwłaszcza w skali miasta, dlatego powinno zostać objęte ochroną prawną, przy jednoczesnym zachowaniu funkcji, jakie spełnia obecnie. Właściwe byłoby utworzenie tutaj zespołu krajobrazowo-przyrodniczego, gdyż teren ten odznacza się również dużymi walorami krajobrazowymi i estetycznymi. Od strony południowej rozciąga się rozległy widok aż po próg Pogórza Karpackiego, od strony wschodniej zaś rozpościera się krajobraz typowy dla Płaskowyżu Tarnowskiego – mozaika pól i łąk z licznymi zadrzewieniami śródpolnymi. Z uwagi na dużą penetrację ludzką, należałoby w uroczysku Lipie wytyczyć odpowiednią liczbę ścieżek spacerowych i rowerowych (na bazie już istniejących), a w celach edukacyjnych utworzyć ścieżkę dydaktyczną.

Piotr Skórka, Rafał Martyka

PIŚMIENNICTWO

Jackowiak B. 1990. *Differentiation of vascular plants floras in various urban-use zones of Poznań*. In: *Urban ecological studies in central and eastern Europe* (ed. Lunia M.). Wyd. Ossolineum, PAN, Wrocław.

Skórka P. 1998. *Nowe stanowiska pająka tygryzka *Argiope bruennichi* w Tarnowie i okolicach*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 53, 3: 99–100.

Zimny H. 1990. *Ecology of urbanized systems – problems and research in Poland*. In: *Urban ecological studies in central and eastern Europe* (ed. Lunia M.). Wyd. Ossolineum, PAN, Wrocław.